

Drymael dry gouden geerden in eenen swertten grondt *Den uytfang goet gezaait*

Het wapen met de gouden drielingbalken op zwart blijft me toch bezighouden. Dat het zeer oud en typisch is voor de streek Kempenland in Brabant, wordt steeds duidelijker. Maar wat betekenen de balken nu precies? Juist hierover zwijgen de historische bronnen en geschriften. Een poging tot een mogelijke verklaring.

Negen rechtbanken

In de publicatie *De Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden* uit 1740¹ beweren de auteurs dat 'de negen gouden lynen den luister der negen Regtbanken zouden

betekenen, welken van ouds in Kempenland geteld werden.

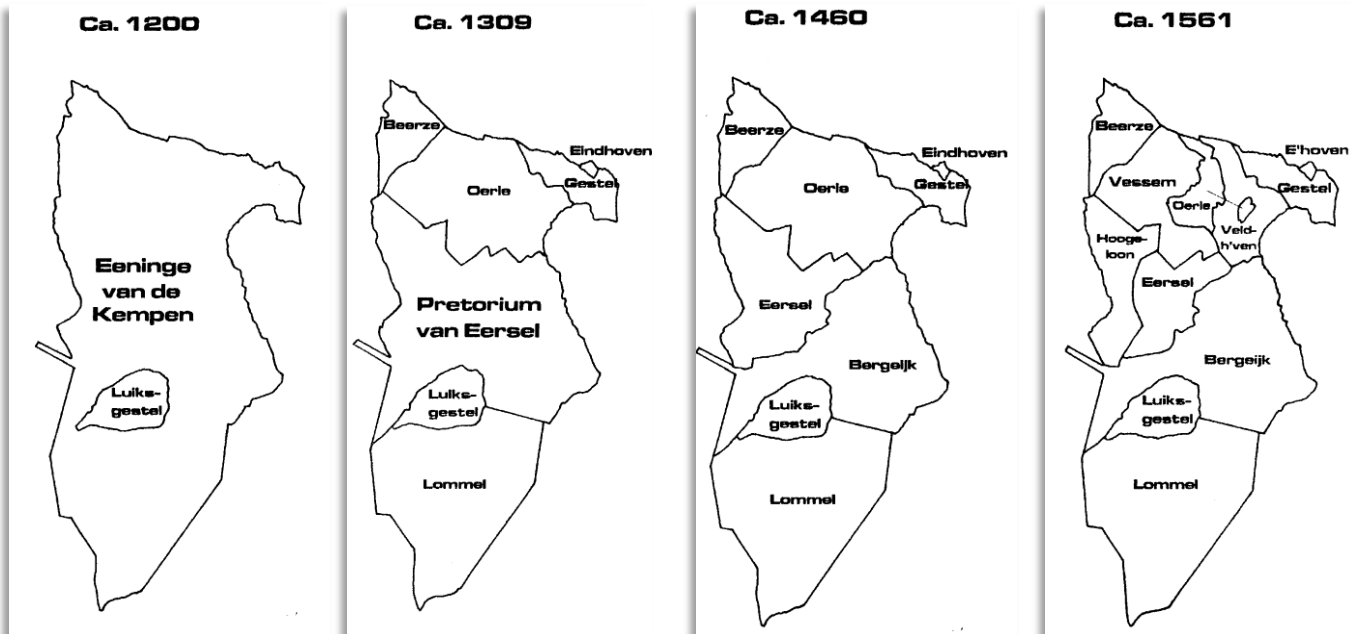
Tegelijkertijd zetten de auteurs hun kanttekeningen bij deze bewering en nemen de opgegeven uitleg met in ieder geval een korrel zout. Op zich zou het een interessante verklaring kunnen zijn voor de drielingbalken, ware het niet dat de negen rechtbanken in Kempenland vermoedelijk niet eerder dan ca 1561 werden geteld. In de internetpublicatie: 's Hertogs tienduizend bunders' geeft Martien van Asseldonk een overzicht van de geschiedenis van de bestuurlijke indeling in de eninge van de Kempen. Aangezien de oudst bekende afbeelding van de drielingbalken gevonden wordt in een zegel uit 1266 van Arnoldus van Beke, Schout van 's-Hertogenbosch en Campinia, dienen we voor de bestuurlijke indeling terug te grijpen op

de situatie in de periode tussen 1200-1309 waarin hooguit 5 schepenbanken cq gerechten in het gebied van de Kempen kunnen worden onderscheiden.

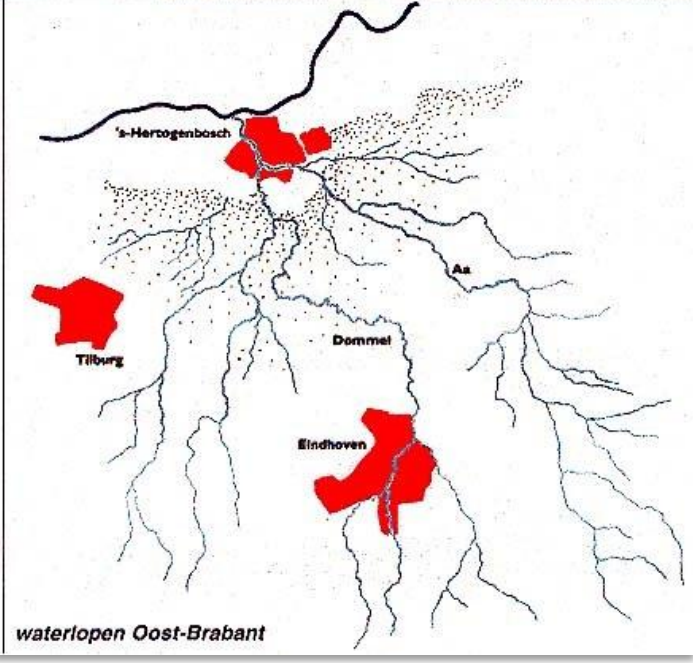
Niet hooger schatten wy de reden, door fommigen gegeven, waarom het Wapenschild van Kempenland, dat boven met negen gouden Lynen op eenen zwarten grond gevuld is, van onderen ledig gelaaten zy. Deeze ledigheid zou den schraalen grond betekenen, waar uit deeze Landstreek grootendeels bestaat, en de negen gouden Lynen den luister der negen Regtbanken, welken van ouds in Kempenland geteld werden.

Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden, Tirion 1740, p.98

De opsplitsing van de schepenbankgebieden in de eninge van de Kempen, (bron: 's Hertogs tienduizend bunders, Martien van Asseldonk, Sri Lanka, 1998)

¹ Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden, Tirion, 1740

waterlopes Oost-Brabant

Dry aan dry stroomt dit fortuyn

*In tKempenlant sinds jaar en dag
 Vloeit water waert stromen mag
 Zij maakt den swarte grondt tot cley
 Tot den besten in den Meyery
 Dry aan dry stroomt dit fortuyn
 Tot eer en glorie en bazuyn
 Den uytfang goet gezaait
 Den ackers kort gemaait
 Brengt voorspoet met Gods hant
 Aant mooi mooi Kempenlant*

Toegegeven, bovenstaand loflied op het Kempenland is ontsproten aan mijn eigen pen, maar zou ook zo maar gevonden kunnen zijn op een oud tegeltje in een vervallen boerderij.

Ik huldig namelijk de stelling dat naar alle waarschijnlijkheid de drielingbalken in den beginne, en dan praten we over ca 1150 toen een deel van Texandrie werd hernoemd in Campinia, zijn ontstaan. Vermoedelijk heeft het wapen met de drielingbalken eerder toebehoord aan de graven van Campinia Brabantica. Later is het oorspronkelijke ambtswapen van de Schout uitgegroeid tot het streekwapen van Kempenland en overgenomen in de geslachtswapens van hertogelijke functionarissen. De Latijnse term Campinia staat voor 'woeste grond'. In de begintijd werden de vruchtbare delen van deze woeste grond ontgonnen en in cultuur gebracht. En waar was de aarde het meest vruchtbaar? Juist, aan de oevers van beken en rivieren, waar het stromend water de levensaders vormden in de schrale gronden. De drie drielingbalken staan volgens mij aldus symbool voor de rivieren die, als we naar de waterlopes in Oost-Brabant kijken, vaak gedrie hun weg door het land banen. De Reusel, De Beerze en de Dommel als onmisbare levenslijnen voor succesvolle ontginning van het barre land.

Uitsnede uit Kaart Brabantia, Frederick de Wit, 1680

Tot slot

Het oude 'goet Broecheven' was gelegen in het stroomgebied van de Reusel en de Beerze. Het aangrenzend landgoed 'De Baest' bij Oostelbeers vormde zelfs een knooppunt waar de kleine Beerze en de grote Beerze samenstromen.

Baarschot, Diessen en Haghorst zijn de oudste bewoningskernen of herdgangen die zich in de nabijheid van het stroomdal

van de rivier de Reusel hebben ontwikkeld. De Reusel, in het testament van St. Willibrord uit het jaar 726 aangeduid als 'Digena', vormde de levensader van de buurtschappen. Deze van nature sterk meanderende waterloop komt ten zuiden van Baarschot in het natuurgebied van De Utrecht op een hoogte van circa 20 meter boven N.A.P. de gemeente binnen, daalt vervolgens ter hoogte van het dorp Diessen naar 16 meter om ten noorden van de Haghorst op 11 meter de gemeente te verlaten. In haar loop nam en neemt zij nog steeds tal van kleinere waterlopes op.²

De rivieren en waterlopes hebben mijns inziens altijd een belangrijke rol gespeeld in de ontstaansgeschiedenis van Kempenland, reden waarom -op zijn minst symbolisch- de rivieren niet zouden mogen ontbreken in haar wapenschild.

H.L. van Broekhoven
 Schiedam, 1 december 2013

² Regionaal Archief Tilburg